

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д. изк. Йордан Гошев – преподавател по хармония в ЮЗУ „Н. Рилски”,
Благоевград

относно дисертационен труд за присъждане
на образователната и научна степен „ДОКТОР”,

представен от

Ангел Тодоров Добрев, докторант към катедра „Музика”, Факултет по начална
и предучилищна педагогика”, Софийски университет „Св. Климент Охридски”

на тема:

**Иновации за стимулиране на интерес към българския музикален фолклор в
условията на неформално образование**

Ангел Добрев е завършил средното си образование в СМУ гр. Котел със специалност „Гъдулка” и магистърска степен, специалност “Музикална педагогика” в “Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство”, Пловдив през 1982 година. След завършване на висшето си образование работи в областта на изпълнителското майсторство и педагогиката като:

- артист-оркестрант в БНТ;
- ръководител на гъдуларски школи;
- хонорован асистент по камерна музика и специален предмет в СУ „Св. Климент Охридски”;
- диригент на студентския фолклорен оркестър в СУ „Св. Климент Охридски” от 2000 г.;

Ангел Добрев е реализирал над 300 авторски композиции и аранжimenti във фонда на БНР и БНТ, има реализирани записи на CD и участия във фолклорни фестивали и концертни турнета в цяла Европа - Франция, Чехия, Германия, Белгия, Сърбия, Израел и др.

Дисертационният труд на тема **„Иновации за стимулиране на интерес към българския музикален фолклор в условията на неформално образование”** съдържа: Увод, 3 глави, Заключение, Библиография и 8 приложения – анкетни карти за ученици и студенти, нотни примери и таблици.

Ползвана литература е в обем от 171 заглавия, от които 158 на кирилица, 7 на латиница и 13 интернет източника.

Преди да пристъпя към същността на дисертацията бих искал да отбележа, че в съдържателен план разработката определено ме изненада, тъй като познавам Ангел Добрев предимно като композитор, аранжор и изпълнител. На тази основа очаквах труда да е свързан с практическата страна на музикалното изкуство, с изследване, което е в областта на определени подходи при обработка на българската народна песен или методически подходи при обучението по гъдулка. Навлизайки в дълбоките води на педагогиката авторът се стреми да направи широкообхватен обзор на проблема отнасящ се до ролята на българския фолклор при изграждането на „национално-осъзнати личности”, теоретично да обоснове мястото и подходящата форма в образователния процес.

В **Увода** са очертани обекта, основната цел и свързаните с нея задачи, методологията на изследването и обхвата на експерименталните педагогически ситуации. Очертаната зависимост между иновативните технологии и неформалното образование, в работната хипотеза на Дисертацията, изисква съвременни подходи за промяна в отношението на подрастващите към българския музикален фолклор. Тезата на докторанта за липсата на стройна теория относно разглежданата проблематика и необходимостта от системен

подход за формирането на интереса е основателна. За да постигне търсените резултати в изследването Ангел Добрев се опира на психологопедагогически методи и експериментално-практически подходи, които да определят създаването на обективни условия за свирене и пеене, за развитието на традиционното изкуство днес.

В първа глава **„Новата образователна парадигма в глобален контекст и българския музикален фолклор”** се разглежда глобализацията като незаобиколим фактор в съвременните условия и влиянието, което оказва на културните процеси, на икономиката и какви промени настъпват вследствие на нея в различни сфери на обществения живот, включително и в образователната система. Съществуването в подобна обществена среда на народните традиции, на обичаите и обредите, на българската музика са причина те постепенно да се променят. Възникването на нехарактерни за нашия бит елементи, които са резултат от проникването и влиянието на различни етно-култури, допринасят за изкрявяване в разбирането за тяхната автентична специфика, изместват интереса към нехарактерни за нашата звукова среда ритми и интонационни елементи. След 1989 година тези процеси са подпомогнати и от посоката на европейската интеграция на българското образование.

Дисертантът аргументирано посочва като шанс за отстояване на фолклорните традиции използването на различни форми на неформалното образование, което в България има дълбоки корени - художествена самодейност, читалища, културни домове и др. Възможностите, които притежава този тип образование и неговия доброволен характер и среда на обучение са предпоставка за пълноценно активиране на музикалните заложи, за постигане на удовлетвореност от заниманията с фолклорното изкуство. Превръщането, според мен, на народната музика в емоционална потребност е ключът за промяна в отношението на подрастващите към нея.

Убедително са представени мястото, ролята и характерните особености на музикално педагогическата система като предпоставка за формиране на национално-осъзнати личности, без оглед на тяхната религия и/или възраст. Определянето на мястото на народната музика в образователната система, сближаването на автентичния и на обработения фолклор, съхраняването на добрите практики на художествената самодейност, вярното претворяване на фолклорния материал като метроритъм, ладов строеж, съчетаване на гласове, звукова атмосфера са шанс за „нов живот“ на народната песен и инструменталната мелодия. Това се отразява и при неформалния тип на възпитание, където все повече място намират модерни музикално-технически средства при пресъздаване на фолклорната ни традиция. Реализираните от докторанта проучвания за актуалното състояние на този вид образование ясно очертават границите на една нерадостна картина по отношение на интереса към народните танци и народната музика.

Осъзнаването на фолклорната музика като стожер на естетическите ценности на българина и технологиите за преподаването ѝ са обект на втора глава от Дисертацията **„Класически и иновационни технологии, свързани с формиране на интерес към българския музикален фолклор в условията на неформално образование“**. Авторът проследява пътя за формиране на музикалните способности и традициите на устното предаване на песенното творчество, предизвикателствата на съвременното общество и интерактивните средства за практикуване на фолклорна дейност. Разгледани са редица фактори (образователни институции, средствата за масова комуникация, читалища, фолклорни фестивали, конкурси...), които имат важна роля при оформяне на интереса към музикалния фолклор и видовете технологии (личностна, групова и технология на свободното възпитание) за развитието на музикалните способности. Аргументиран е изводът на докторанта за бавното внедряване на

съвременните технологии в музикалното обучение и резервите, които се съдържат в тази област на педагогиката.

Обзорът на редица европейски образователни системи за мястото, което заема фолклорът в обучението по музика и педагогическите методи за възпитание са важен ориентир за ролята, която се отрежда на музиката в националната им култура. Установено е, че по различни причини присъствието на фолклора е частично (с изключение на Полша, Унгария и Русия) и няма определяща роля при музикалното образование.

Глава трета от Дисертацията **„Постановка и организация на експерименталното изследване”** е централна за научния труд. Проведените експерименти и анкети представят като на снимка отношението и познаването от страна на Ангел Добрев на музикалния фолклор и неговото въздействие. Много ясно са посочени предимствата на живото изпълнение, на пеенето и допира до оригинални музикални инструменти, представянето на концертна сцена, сравнения при прозвучаване на една и съща песен с използването на електронни инструменти и определяне от страна на учениците като изкуствено „присъствието” на синбека. Направените констатации, че учениците познават преди всичко в теоретичен аспект българския фолклор и знанията им „нямат траен и постоянен характер” са важни за избора и формите на експерименталната работа. Докторантът познава в детайли българската народна музика в различните ѝ проявления - като „изворна”, като обработка, като авторска и/или като оркестрация. Затова прилагайки всички тези свои знания в извършването на експериментална работа има толкова положителни резултати. Настъпилите количествени и качествени промени след провеждането ѝ недвусмислено показват важната роля на учителя по музика за повишаването на интереса към музикалния фолклор.

В „**Заключението**” са изведени приносите на научната работа и се предлагат нови модели на преподаване по музика. Разработени са модели, които се основават на традиционни практики и интерактивни методи, като се използват живи изпълнения и помощни дигитално-технически средства. Представените иновативни форми за работа в неформална среда показват нов подход при преподаването на българската народна музика.

I. Актуалност на темата

В последните две десетилетия редица фактори променят отношението на подрастващите не само към фолклорната музика. Промените в учебните планове и програми, ограничаването на часовете по изкуства, а след 9-ти клас те изобщо липсат, доведе до редица негативни последици в нравстен, ценностен и естетически план. Много лесно под влиянието на медии, интернет, печат и други форми на въздействие се създаде псевдокултура, при която външния ефект и атрактивността изместиха духовността и красотата. В тази връзка темата на Дисертацията цели не само да „реабилитира” отношението към българската народна музика, но и отстоява непреходността на едно изкуство, което е било стожер на българската духовност и бит в продължение на векове. Търсенето на нестандартен подход, обръщането към живото участие на учениците в процеса на заучаване и претворяване е навременен и заслужава адмирации.

II. Познава ли докторанта същността на проблема и изпълнява ли в труда си поставените цел и задачи

Ангел Добрев е изпълнител, аранжьор и композитор с немалък опит. Запознат е в дълбочина със своеобразието и особеностите на „изворната” музика, на обработката и инструментариума, с който тя се реализира, познава в детайли т.н. неформално обучение като преподавател и ръководител на гъдуларски

школи, като диригент на народни оркестри и автор на музикални произведения на фолклорна основа. Изнасял е многократно практически семинари за българската народна музика в страната и чужбина. Направената ретроспекция за наличието на музикален фолклор в часовете по музика, разпространените системи за нотно ограмотяване и обучение, формата и степента ѝ на застъпване учебните програми на страни от цяла Европа, САЩ и Япония дават ясен и съпоставим ориентир за състоянието на обучението в България. Безспорен е извода на докторанта, че преобладаване на теорията над практиката в часовете по музика довежда до по-нетрайни резултати, по-слаб интерес и непознаване магията на фолклорното ни богатство. Докторантът описва различни подходи при експериментите и безспорните резултати, които са постигнати благодарение на иновативността на използваните средства при провеждане на педагогическите ситуации. Впечатлява многоплановостта и широкообхватността, с които се разкрива същността на проблематиката. В много голяма степен поставените цели и задачи са реализирани.

III. Научни и научно приложими приноси

Дисертацията има много достойнства. Тя предоставя нова и богата информация за спецификата на музикалния фолклор и необходимостта от непосредственото запознаване и демонстрация на интонационното, метроритмичното и ладово богатство на автентичния фолклор, включването на съвременни форми в обучението, близки до заобикалящата среда на учениците, използването на секвенсърни програми и специализиран музикален софтуер при запознаването им със същностни моменти от проявленията на фолклора, информираност за богатството му и защо е просъществувал през вековете и съхранявал българския дух.

Дисертантът се е запознал с голям обем теоретична и нотна литература. Направените изводи се базират на много голямо като количество и като източници информация, на богат практически опит. Примерите, които подкрепят направените заключения са убедителни и удачно подбрани.

Дисертационната разработка може да обогати познанията на учители, преподаватели по пеене или музикален инструмент в школи по изкуствата, на студенти, които се обучават за учители по музика към детски градини или началната степен в училище.

Препоръката ми е, при възможност, да се издаде дисертацията. Предложените форми за работа в часовете по музика, демонстрационните форми за преподаване на музикален фолклор, преобладаване на практическите над теоретичните занимания по музика са важни за промяна в отношението към едно от националните ни богатства.

Авторефератът е издържан според изискванията. Броят на публикациите по темата е напълно достатъчен.

В заключение изразявам своето положително становище за присъждане на научната и образователна степен „доктор” на Ангел Тодоров Добрев, докторант към катедра „Музика”, „Факултет по начална и предучилищна педагогика”, Софийски университет „Св. Климент Охридски”. Дисертационният труд има безспорни качества и приносен характер като теоретична и научна разработка.

06.02.2015

Благоевград

проф. д. изк. Йордан Гошев